

MEDYCYNĄ WETERYNARYJNĄ

ORGAN POLSKIEGO TOWARZYSTWA NAUK WETERYNARYJNYCH

ZASOPIŚMIO POŚWIĘCONE NAUCE I PRAKTYCE WETERYNARYJNEJ
ZAŁOŻONE W 1945 R. PRZEZ WYDZIAŁ WETERYNARYJNY W LUBLINIE
WYDAWANE Z POMOCĄ FINANSOWĄ POLSKIEJ AKADEMII NAUK

REDAKCJA

Redaktor naczelny: prof. dr Edmund PROST

Członkowie Komitetu Redakcyjnego: prof. dr Ryszard BADURA,
prof. dr Stanisław WOŁOSZYN

Sekretarz naukowy: doc. dr Elżbieta PEŁCZYŃSKA

RADA PROGRAMOWA

Dr Anatol BACHAREWICZ, prof. dr Henryk BALBIERZ, prof. dr Stanisław CAKAŁA, prof. dr Zygmunt EWY, doc. dr Stefan JAKUBOWSKI, prof. dr Lech JAŚKOWSKI, prof. dr Stefan KOSSAKOWSKI, prof. dr Tadeusz KRZYMOWSKI, prof. dr Zdzisław LARSKI, dyr. dr Henryk LIS, doc. dr Władysław LUTYŃSKI, prof. dr Edward PINKIEWICZ, prof. dr Zbigniew SAMBORSKI, prof. dr Wiktor STEFANIAK, prof. dr Abdon STRYSZAK, prof. dr Eustachy SZELIGOWSKI, doc. dr Krzysztof SWIEŻYŃSKI, prof. dr Marian TRUSZCZYŃSKI, prof. dr Janusz WELENTO, prof. dr Eugeniusz ŻARNOWSKI

MARIAN TRUSZCZYŃSKI
Puławy

Instytut Weterynarii w 40-lecie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

Jubileusz 40-lecia PRL łączy się z 39-letnią działalnością Instytutu Weterynarii. Jego zadania oraz wkład w rozwój nauk weterynaryjnych i w doskonalenie pracy służby weterynaryjnej charakteryzowano przy sposobności uprzednich rocznic i sprawozdań (1—13).

W nawiązaniu do tych publikacji należy stwierdzić, że na przestrzeni omawianego okresu Instytut Weterynarii przekształcił się z instytucji przede wszystkim produkującej biopreparaty i wykonującej diagnostykę chorób zwierząt, a raczej marginesowo uprawiającej działalność naukową, w czołowy w kraju ośrodek naukowo-badawczy.

Myślą przewodnią pracowników Instytutu w ciągu minionych lat było służenie narodowi i umacnianie autorytetu państwa. Czynili to poprzez intelektualny wkład w rozwój nauk weterynaryjnych i doskonalenie pracy służby weterynaryjnej. Dzięki pracom badawczym prowadzonym w Instytucie stworzono podstawy naukowe profilaktyki i zwalczania chorób zwierząt oraz opracowano zasady sanitarno-weterynaryjnej oceny żywności pochodzenia zwierzęcego i wykrywania pozostałości substancji szkodliwych dla zdrowia zwierząt i człowieka.

Wynikiem działalności Instytutu, uwzględniając tylko ostatni kilkunastoletni okres (ze względu na wcześniej cytowane publikacje), było opracowanie kilkudziesięciu instrukcji, w tym dotyczących rozpoznawania i zwalczania białaczki bydła, doskonalenia próby tuberkuli-

nowej do diagnostyki gruźlicy bydła, standaryzacji kilku odczynów serologicznych, w tym odczynu wiązania dopełniacza i kwaśnej aglutynacji płytowej do rozpoznawania brucelozy, kilku instrukcji diagnostyki różnych zakażeń wirusowych u bydła, wytycznych diagnostyki kampylobakteriozy oraz programu higienizacji użytkowania mlecznych krów i zwalczania mastitis. Wolno stwierdzić, że udział Instytutu Weterynarii w likwidacji w kraju gruźlicy i brucelozy bydła jest bardzo istotny.

Opracowane zostały też zasady izolacji i identyfikacji mykoplazm występujących u bydła i trzody chlewnej. Poprawiono skuteczność szczepionki przeciw pomorowi świń, co stało się podstawowym elementem w likwidacji tej choroby. Przekazano wytyczne profilaktyki i zwalczania chorób trzody chlewnej w fermach przemysłowych. Opracowano instrukcję, również dla innych państw RWPG, laboratoryjnego rozpoznawania kolibakteriozy świń.

Do ważniejszych osiągnięć w zakresie patologii drobiu należy zaliczyć przygotowanie dokumentacji produkcji szczepionki przeciw rzeptomemu pomorowi drobiu, szeregu metod diagnostyki infekcji wirusowych a ostatnio dokumentacji produkcji szczepionki przeciw zakażnemu zapaleniu oskrzeli kur. Opracowane zostały też zasady higieny i profilaktyki weterynaryjnej w odchowcie oraz tuczu gęsi i kaczek.

Przedstawiono instrukcję diagnostyki no-

sówki psów i zwierząt futerkowych. Przekazano do wdrożenia technologię produkcji szczepionki przeciw myksomatozie królików.

Znowelizowano instrukcję w sprawie postępowania służby weterynaryjnej przy zwalczaniu posocznicy karpi oraz podano wskazania dla importu ryb karpiowatych. Opracowano wytyczne zwalczania botriocefalozы karpi.

Do ważniejszych osiągnięć należy też zaliczyć program zwalczania warrozy pszczoł, w tym oceny skutecznych leków.

W dziedzinie zwalczania zaburzeń w rozrodzie opracowano instrukcję postępowania przy chlamydiozie buhajów, sterowania rozrodem w gospodarstwach wielkostadnych, diagnostyki zarazy rzęsistkowej, serologicznego określania drobnoustrojów z rodzaju *Campylobacter*, badania nasienia i przydatności rozplodowej buhajów, warunków obowiązujących przy imporcie i eksporcie nasienia oraz nadzoru nad rozrodem bydła. Przygotowana została dokumentacja produkcji szczepionki przeciw chorobie mętwikowej.

Instytut Weterynarii przekazał liczne technologie wytwarzania leków takich jak Silitympakon, Bioskardin, Calciphos, Sulfadet, Pularyl, Sulfazol P, Biotyl, Biocyd, Uterocyd, Canworm, Mastycyd i wielu innych.

Liczne są instruktarzowe opracowania z zakresu toksykologii, dotyczące m.in. metodyki oznaczania karbarylu, alfatoksyn, rtęci, ołowiu i kadmu. W tym zakresie na uwagę zasługuje również zorganizowanie laboratoriów terenowych współdziałających w monitorowaniu skażeń żywności.

W dziedzinie higieny produkcji zwierzęcych opracowano zasady organizacji i działalności laboratoriów WIS oraz szereg metod identyfikacji zakażeń bakteryjnych, jak też wykrywania pozostałości antybiotyków.

Obok wymienionych osiągnięć praktycznych pracownicy Instytutu przygotowywali rokrocznie około 100 opracowań, zawierających wyniki prac eksperymentalnych, które zostały opublikowane w krajowych i zagranicznych czasopismach naukowych.

Do naukowych osiągnięć Instytutu Weterynarii należy zaliczyć wyniki prac nad gruźlicą i brucelozą bydła, w których oprócz wspomnianych efektów praktycznych uzyskano szereg oryginalnych danych. Podobnie na podkreślenie zasługują prace naukowe dotyczące poznania struktury antygenowej włoskowca różycy, pałeczki okrężnicy i pałeczek *Salmonella*, które wzbogaciły ogólne wiadomości na ten temat. Oryginalne osiągnięcia uzyskano też w badaniach nad mechanizmem chorobotwórczości pałeczki okrężnicy i zmiennością wirusa rzekomego pomoru drobiu. Poznano bliżej właściwości biologiczne i chorobotwórcze mykoplazm i chlamydii.

Szereg cennych prac dotyczyło patogenety i zjawisk immunologicznych w trakcie różycy

i pomoru świń. W wyniku badań nad białaczką bydła, obok wspomnianych wyników praktycznych, wykryto szereg nowych faktów, dotyczących właściwości morfologicznych i cytochemicznych białych krwinek bydła chorego na białaczkę. Obok prac zmierzających do opracowania zasad zwalczania chorób gruczołu mlekowego zajmowano się występującymi w tym narządzie zjawiskami immunologicznymi. W pracach z zakresu parazytologii, oprócz określania skuteczności leków przeciw pasożytniczych, wykonano również szereg wartościowych badań na temat biologii pasożytów i ich żywicieli pośrednich.

W badaniach nad chorobami niezakaźnymi bydła i owiec, ze szczególnym uwzględnieniem produkcji wielkotowarowej, ustalono diagnostyczne kryteria kliniczne i biochemiczne oceny stanu zdrowia, w zależności od środowiska, żywienia, pielęgnacji i użytkowania. Otrzymane dane odnosiły się do objawów klinicznych, pracy serca (EKG), parametrów biochemicznych we krwi, moczu oraz treści żwacza, dynamiki sekrecji trawieńca i składu jego soku oraz testów czynności wątroby. Wyniki te stanowią podstawę rozpoznania zaburzeń metabolicznych u bydła i owiec. Dodać należy, że scharakteryzowany kierunek badań powstał w Instytucie Weterynarii w latach sześćdziesiątych, wzbogacając tradycyjną tematykę z zakresu chorób zakaźnych i inwazyjnych.

Oprócz badań o charakterze praktycznym, dotyczących zwalczania niepłodności, prowadzono w tej dziedzinie również badania bardziej podstawowe. Zmierzyły one do bliższego poznania patogenety i mechanizmów biochemicznych leżących u podstaw tego rodzaju ujemnych zjawisk.

W omawianym okresie 40-lecia PRL od nowa rozwinięto w Instytucie Weterynarii problematykę toksykologiczną. Przyczyniły się do tego m.in. dotacje, otrzymane za pośrednictwem FAO z Funduszu Rozwoju ONZ (UNDP), dzięki którym uzyskano nowoczesną aparaturę oraz szkolono kadrę na stażach zagranicznych. Równoległe z pracami, mającymi na celu opracowanie metod identyfikacji pozostałości licznych związków chemicznych, uzyskano oryginalne wyniki m.in. dotyczące właściwości toksycznych nitrozoamin.

Na podkreślenie zasługuje, że w latach 1981—1985 Instytut Weterynarii stał się koordynatorem problemu węzłowego 09.5 pt. Doskonalenie metod ochrony zdrowia i środowiska produkcyjnego zwierząt. W jego realizacji uczestniczą obok IWet inne instytuty resortowe, wydziały weterynaryjne AR, akademie medyczne, zakłady higieny weterynaryjnej. Powierzenie Instytutowi Weterynarii tak ważnego i odpowiedzialnego zadania stanowi dowód uznania jego naukowych kompetencji i autorytetu.

Wyrazem wysokiej oceny osiągnięć IWet by-

ło przyznanie w omawianym 39-letnim okresie, jego pracownikom kilku nagród państwowych i kilkudziesięciu nagród ministra rolnictwa, ministra nauki, ministra zdrowia i ministra obrony narodowej oraz Polskiej Akademii Nauk.

Do zadań Instytutu Weterynarii, oprócz działalności naukowo-badawczej i wdrożeniowej, należały odbywające się ciągłe konsultacje dla administracji szczebla centralnego — głównie Departamentu Weterynarii Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej — oraz administracji szczebla wojewódzkiego — przede wszystkim wojewódzkich zakładów weterynarii. Wspólną zatem zasługą jest aktualna korzystna sytuacja epizootologiczna, jak też sprawna likwidacja szeregu chorób zakaźnych oraz odpowiadający wymogom stan sanitarno-weterynaryjny żywności zwierzęcego pochodzenia. Ocena poziomu prac Instytutu Weterynarii w tym zakresie jest również pozytywna w skali międzynarodowej, co wynika z orzeczeń wizytujących instytut specjalistów z przodujących w dziedzinie nauki i praktyki weterynaryjnej krajów.

Ważny dział prac stanowi odbywające się w Instytucie Weterynarii doskonalenie podwplomowe. Zakres ten poszerzył się zwłaszcza od momentu wybudowania w 1971 r. osobnego pawilonu, w którym mieści się Centralny Ośrodek Doskonalenia Kadr Weterynaryjnych. Działalność ta w bardzo istotnym stopniu umożliwiła unowocześnienie zwalczania chorób zakaźnych i inwazyjnych, lecznictwa, inspekcji sanitarno-weterynaryjnej oraz diagnostyki laboratoryjnej.

Dla ilustracji tej działalności warto podać, że w latach 1975—1980 przeszkolono na 148 kursach, 6—18-dniowych, około 6000 osób. Oprócz tego zorganizowano 55 2—3-dniowych konferencji szkoleniowych, w których wzięły udział 2254 osoby. Na indywidualnych stażach szkoleniowych przebywało w tym czasie w instytucie 288 osób z innych naukowych, lub usługowo-badawczych ośrodków krajowych i zagranicznych.

Działalność Instytutu Weterynarii w dziedzinie doskonalenia podwplomowego stanowiła, poza dużym znaczeniem praktycznym, ważne osiwno, łączące lekarzy terenowych z pracownikami nauki. Dzięki tej więzi nie tylko przekazywane były istotne dla unowocześniania działalności służby weterynaryjnej informacje, lecz również pracownicy naukowcy orientowali się co do potrzeb koniecznych opracowań naukowych na rzecz praktyki i to następnie znajdowało swój wyraz w podejmowaniu odpowiedniej tematyki naukowo-badawczej.

Instytut Weterynarii w wyniku opieki naukowej nad zakładami higieny weterynaryjnej, wojewódzkimi laboratoriami diagnostycznymi i laboratoriami weterynaryjnej inspekcji sanitarnej wdrażał tam nowoczesną metodykę la-

boratoryjną, kontrolował poziom jej wykonania dzięki działalności zorganizowanej do tych spraw sekcji (od 1972 r.) oraz doszkalał na stażach i kursach zatrudnioną w tychże placówkach kadrę naukową i inżynieryjno-techniczną. Pracownicy ZHW uzyskiwali też w IWet stopnie naukowe doktora nauk weterynaryjnych i doktora nauk przyrodniczych oraz tytuły pomocniczych i samodzielnych pracowników nauki. Instytut koordynował też działalność naukowo-badawczą ZHW oraz uczestniczył w ocenie jej wykonania.

Od 1952 roku, to jest od chwili oddzielenia od Instytutu Weterynarii zakładów przemysłu bioweterynaryjnego obie instytucje utrzymywały bliską współpracę. Instytut wykonywał kontrolę serwina na skuteczność i nieszkodliwość szeregu biopreparatów, oddziałując w tym zakresie w miarę potrzeb na ich dalsze doskonalenie. Wdrażane też były na przestrzeni lat w znacznej liczbie, opracowane w IWet, technologie produkcji biopreparatów i leków. Z reguły po opracowaniu danej technologii w skali laboratoryjnej przez pracowników naukowych IWet jej adaptacja do warunków produkcyjnych odbywała się wspólnie, przy udziale pracowników obu instytucji. W ten sposób pokryte zostało w znacznym stopniu zapotrzebowanie służby weterynaryjnej kraju na biopreparaty i leki weterynaryjne.

W ciągu minionych 39 lat istnienia Instytutu Weterynarii rozwinęła się wielokierunkowa współpraca z zagranicą.

W ramach RWPG IWet uczestniczył w rozwiązywaniu problemów dotyczących chorób narządu oddechowego i przewodu pokarmowego u bydła i trzody chlewnej oraz zwalczaniu chorób gruźlicy mlekowej i białaczek. Ustytuowany został w nim ośrodek referencyjny RWPG kolibakterioz. Niezależnie od wymienionej tematyki realizowane były w ramach umów dwustronnych z krajami socjalistycznymi i kapitalistycznymi liczne inne tematy (diagnostyka i metody zwalczania kolibakteriozy i salmoneloz drobiu, doskonalenie biologicznej kontroli szczepionki przeciw chorobie Marekka, diagnostyka i terapia chorób gruźlicy mlekowej krów, diagnostyka chorób wirusowych świń, serologiczne różnicowanie szczepów *E. coli*, profilaktyka i patogenezę zakażeń wirusowych bydła, różnicowe rozpoznawanie wirusa ulicznego i ustalonego wścieklizny, profilaktyka i zwalczanie chorób zwierząt futerkowych, analityka pozostałości pestycydów w żywności, choroby przewodu pokarmowego i przemiany materii u przeżuwaczy).

Liczne były kontakty zagraniczne pracowników naukowych IWet dzięki krótko- i długoterminowym stażom, jak też udziałowi w zjazdach i kongresach naukowych w krajach socjalistycznych i kapitalistycznych. Posiadały one niewątpliwie znaczenie dla podnoszenia kwalifikacji kadry naukowej, przy czym naj-

większą wartość miały w tym względzie roczne staże w czołowych ośrodkach naukowych.

Na szczególne podkreślenie zasługuje znaczny rozwój w minionym 39-leciu kadry naukowej. Istotny postęp osiągnięto w latach 50, kiedy liczni pracownicy ze stopniem doktora uzyskali tytuły naukowe docenta lub profesora. Wokół nich zaczęli uzyskiwać stopnie doktora ich nauki współpracownicy. Ważnym i korzystnym dla dalszego rozwoju kadry naukowej wydarzeniem było uzyskanie przez Instytut Weterynarii w roku 1970 uprawnień do przeprowadzania przewodów doktorskich i habilitacyjnych oraz nadania stopni doktora i doktora habilitowanego nauk weterynaryjnych. W roku 1981 uzyskano dodatkowo uprawnienia do nadawania stopnia doktora nauk przyrodniczych. Instytut stanowi tym samym w kraju jedyny weterynaryjny ośrodek naukowy, w którym może być nadawany stopień doktora nauk przyrodniczych.

W wyniku stałego rozwoju kadry naukowej osiągnięto w latach 70 liczbę 25 docentów i profesorów oraz dodatkowo ponad 40 pracowników ze stopniem doktora na ogólną liczbę 140 pracowników naukowych. Mimo stosunkowo licznych odejść na emeryturę w latach 1978—81, liczba pracowników samodzielnych została utrzymana na tym samym poziomie, a nawet wykazuje tendencje do zwiększania się. Pracownicy naukowi IWet to wybitni, w wielu wypadkach najlepsi w kraju specjaliści w swoim zakresie, uznani również w skali międzynarodowej. Świadczy o tym ich autorytet w zawodzie oraz czynny udział w międzynarodowych zjazdach i pracach organizacji międzynarodowych oraz komitetach redakcyjnych czasopism zagranicznych. Piastują też funkcje w komitetach naukowych PAN i Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych.

Instytut Weterynarii, po zmianach organizacyjnych (oddzielenie się zakładów przemysłu bioweterynaryjnego w 1952 r. oraz zakładów higieny weterynaryjnej w roku 1960), zlokalizowany był i jest nadal w Puławach. Posiadał Oddział w Bydgoszczy, Zakład Badania Pryszczycy w Zduńskiej Woli, Zakład Technologii i Kontroli Leków Weterynaryjnych w Warszawie i Zakład Badania Chorób Owadów Użytkowych w Swarzędzu koło Poznania. W latach 70-tych nastąpiła w tym zakresie znaczna rozbudowa. Powołano bowiem Oddział IWet w Poznaniu z Zakładami Profilaktyki Niepłodności, Ekologii Produkcji Zwierzęcej i Chorób Pszczół. W Gdańsku zorganizowano Pracownię Badania Brucelozy i Pracownię Chorób Ryb Łososiowatych. W Warszawie została utworzona Pracownia Mikrobiologii i Biochemii Produktów Zwierzęcych. W Bydgoszczy obok Zakładów Fizjopatologii Rozrodu i Inseminacji oraz Higieny Zwierząt powstał Zakład Chorób Niedoborowych i Pracownia Chorób Koni.

Znaczej rozbudowie i poszerzeniu uległa w

ciągu minionych lat baza badawcza. W Puławach, niezależnie od modernizacji wyposażenia technicznego budynków, wybudowano w latach 70 magazyny i chlewnię doświadczalną oraz królikarnię. W Zduńskiej Woli ukończono budowę pawilonu laboratoryjnego o kubaturze 7300 m³ i zwierzętarnię o kubaturze 5830 m³. Przejęto od WZWet Poznań pawilon laboratoryjny w Swarzędzu. W Bydgoszczy zostały wybudowane nowoczesne pomieszczenia dla całego Oddziału o kubaturze 4000 m³. Uzyskano pomieszczenia dla znajdujących się w Gdańsku pracowni oraz dla Pracowni Mikrobiologii i Biochemii Produktów Zwierzęcych w Warszawie. Na ukończeniu znajduje się budowa dwóch bloków mieszkalnych w Puławach o 40 mieszkaniach przeznaczonych dla pracowników Instytutu.

Przedstawione dane świadczą o korzystnym rozwoju Instytutu Weterynarii w ciągu 40 lat PRL. Oczywiście były też liczne trudności. Brakowało bowiem funduszy na nowoczesną aparaturę i chemikalia, przeciągały się inwestycje, selekcja kadry naukowej ze względu na stosunkowo niskie uposażenia nie zawsze była optymalna. Niedobory te, właściwie zresztą również środowiskom naukowym znacznie zaможniejszych krajów, wyrównywane były dużym zaangażowaniem i ofiarnością licznej grona oddanych sprawie rozwoju nauk weterynaryjnych pracowników Instytutu. Dlatego też jego dorobek i rozwój w 40-leciu PRL należy ocenić pozytywnie.

Piśmiennictwo

1. Cąkała S., Grundboeck M., Jarosz A., Roszkowski J., Truszczyński M., Zadura J., Zięba T., Zórawski C.: Wkład Instytutu Weterynarii w rozwój nauk weterynaryjnych 1962—1974. Wyd. IWet, Puławy 1975.
2. Cąkała S., Grundboeck M., Jarosz A., Roszkowski J., Truszczyński M., Zadura J., Zięba T., Zórawski C.: Działalność Instytutu Weterynarii w latach 1975—1980. Wyd. IWet, Puławy 1981.
3. Millak K. (red.): Sto lat weterynarii w Puławach 1862—1962. Wyd. IWet, Puławy 1962.
4. Truszczyński M.: Bull. vet. Inst. Puławy 8, 80, 1964.
5. Truszczyński M.: Życie wet. 44, 206, 1969.
6. Truszczyński M.: Życie wet. 46, 183, 1971.
7. Truszczyński M., Gołbiowski S.: Życie wet. 46, 296, 1971.
8. Truszczyński M.: Biul. Inf. Zjedn. Przem. Zaop. wet.-zoo-techn. 28, 13, 1972.
9. Truszczyński M.: Medycyna Wet. 30, 385, 1974.
10. Truszczyński M.: Życie wet. 49, 203, 1974.
11. Truszczyński M.: Instytut Weterynarii. Sesja Nauk. z okazji 25-lecia IUNG i 30-lecia IWet Puławy. Wyd. IWet, Puławy 1975. s. 16.
12. Truszczyński M.: Życie wet. 51, 97, 1976.
13. Truszczyński M.: Instytut Weterynarii. Nauka pol. 25, 49, 1977.

Adres autora: prof. dr hab. Marian Truszczyński, Al. Partyzantów 57, 24-100 Puławy

STUART J. C.: Zatrucie indyków salinamycyną. (Salinamycin poisoning in turkeys). Vet. Rec. 113, 597, 1983 (25).

W pięciu stadach indyków po stosowaniu paszy z dodatkiem salinamycyny w stężeniu 15 i 30 ppm zwiększył się odsetek padnięć: U padłych ptaków na czoło zmian sekcyjnych wysuwały się podskórne obrzęki, zwyrodnienie mięśni przywodzących oraz uszkodzenie trzustki. Większość indyków padała w ciągu kilku godzin po wystąpieniu objawów klinicznych zatrucia.

G.